

Trên Nước

Sur L'eau - Guy de Maupassant

Hướng Dương txđ dịch

Mùa hè năm trước, tôi đã thuê một căn nhà nghỉ mát bên bờ con sông Seine, cách xa Paris nhiều dặm và tối nào tôi cũng tới đó ngủ. Chỉ vài ngày sau tôi đã làm quen với một trong những người hàng xóm, một tay đàn ông tuổi chừng ba mươi cho tới bốn mươi, một con người kỳ dị lạ đời tôi chưa từng gặp bao giờ. Ông ta là một tay lái thuyền, nhưng là một người say mê lái thuyền, ông ta lúc nào cũng ở gần nước, lúc nào cũng ở trên nước, lúc nào cũng ở trong nước. Có lẽ ông ta đã sinh ra trên một con thuyền, và chắc chắn ông sẽ chết trong một chuyến du hành cuối cùng của con thuyền.

Một buổi chiều trong khi chúng tôi đi tản bộ dọc sông Seine, tôi đã xin ông kể lại cho tôi một vài mẩu chuyện về cuộc đời đi thuyền của ông. Thế là ông ta phấn khởi, ông biến thành một con người khác, ông nói luyên thuyên, ông gần như trở thành một thi sĩ. Trong tim, ông có cả một đam mê lớn, một đam mê dữ dội, lôi cuốn ông: con sông.

- Ôi! - Ông ta nói với tôi - , tôi có biết bao nhiêu kỷ niệm về con sông mà ông thấy chảy ngay kia kìa, ngay gần chúng ta! Các ông, dân sống tại các khu phố, các ông đâu biết gì về sông. Hãy nghe một tay thuyền chài nói lên tiếng đó. Đối với hắn, sông là một thứ gì bí hiểm, sâu sắc, xa lạ, là xứ sở của những ảo tưởng, những chuyện ma quái, nơi cứ vào đêm tối là người ta nhìn thấy những gì không có thực, người ta nghe thấy những tiếng động không ai biết là tiếng gì, nơi người ta run sợ mà không biết tại sao, như thể khi đi qua một bãi tha ma: và đúng thật đó là một bãi tha ma kinh khủng nhất trong những bãi tha ma, nơi đó người chết không có một nắm mồ.

Đối với dân chài, đất liền có giới hạn, trong khi trong bóng đêm không trăng con sông vô giới hạn. Ngay người thủy thủ cũng không cảm thấy như vậy đối với biển cả. Biển cả dữ tợn và ác độc, đứng thế, nhưng nó kêu, nó hét, nó không bội phản trong khi dòng sông thì im lìm và phản trắc. Nó không làm âm âm, nó luôn im lìm chảy, không gây một tiếng động, và chính cái chuyển động không ngừng của dòng nước, đối với tôi, lại đáng sợ hơn những lớp sóng cao của đại dương.

Những kẻ hay mơ mộng cho rằng biển cả giấu trong lòng những vùng đất xanh ngát nơi đó những người chết đuối quay cuồng trong đám cá to lớn, giữa những cánh rừng kỳ dị và trong những hang đá bằng pha-lê. Con sông thì chỉ có những đáy sâu đen như mực nơi đó những xác chết rửa trôi trong đất bùn. Thế nhưng con sông, vào lúc mặt trời mọc, coi lại thấy đẹp khi nó chói chan ánh nắng và khi nước sông nhẹ vỗ vào bờ bên những cây sậy gió thổi vào nghe vi vu. Nhà thơ nói về con sông như thế này:

*Sóng ơi, sao mi biết bao chuyện thâm thiết!
Sóng sâu, mà bao bà mẹ hãi sợ qui gói lạy,
Mi kể cho nhau nghe những chuyện đó khi thủy triều dâng lên
Chính vì thế mà được gán cho mi những tiếng nói vô vọng kia
Vào lúc chiều khi mi tiến gần tới chúng tôi*

Riêng tôi, tôi lại nghĩ rằng những câu chuyện mà những cây sậy mảnh mai thì thầm khe khẽ nghe thật dễ thương lại còn thê thảm hơn là những thảm kịch được kể lại trong những tiếng thét của những làn sóng biển. Nhưng vì bạn muốn biết một vài kỷ niệm của tôi, nên tôi xin kể một chuyện lạ lùng đã xảy ra cho tôi ngay tại nơi đây, cách đây đã một chục năm.

Khi đó, cũng như hiện nay, tôi ở nhà của con mẹ Lafon và một trong những người bạn thân thiết nhất của tôi là Louis Bernet - anh chàng này giờ đây đã thôi nghề lái thuyền, thôi ăn nói khoe khoang và hết ăn mặc lôi thôi lếch thếch để đi vào làm việc tại Tòa Án Tối Cao - hồi đó đang ở tại làng C... cách đây hai dặm phía dưới kia. Chúng tôi thường ăn tối với nhau, khi thì tại nhà anh, khi thì tại nhà tôi.

Một buổi chiều, trong lúc tôi mệt mỏi trở về một mình, tay nặng nhọc kéo chiếc thuyền lớn của tôi, một chiếc thuyền đi biển dài 12 ft mà tôi thường dùng vào buổi tối, tôi đã dừng chân vài giây đồng hồ để thở, ngay tại bãi sậy bên kia kìa, chỉ cách chiếc cầu cho xe lửa qua lại có hai trăm mét. Thời tiết khi đó

tuyệt đẹp, trăng sáng ngời, con sông óng ánh, không khí phẳng lặng và mát mẻ. Sự yên tĩnh tạo nơi tôi một cơn thèm; tôi tự nhủ mình nên làm một ống vố thuốc hút ngay tại nơi đó. Thế là tôi làm theo sự suy nghĩ, tôi nắm chiếc mỏ neo của tôi và liệng nó xuống sông.

Con thuyền, trôi theo dòng nước, kéo sợi xích cho tới cùng rồi ngừng lại: tôi ngồi nơi cuối thuyền, trên chiếc da cừu của tôi, sao cho được thoải mái nhất. Không có một tiếng động nào hết, không một tiếng, chỉ thỉnh thoảng tôi như nghe có tiếng nước vỗ vào bờ khẽ nên hầu như tai không nghe được, và tôi thấy hình như trong những lùm sậy cao có những hình thù quái lạ và đôi khi chúng chuyển động. Con sông tuyệt đối lặng yên, nhưng tôi cảm thấy động lòng bởi sự tĩnh lặng khác thường bao quanh tôi. Tất cả những con vật, cóc và nhái, mọi khi vẫn kêu vào ban đêm nơi vùng đồng lầy, đều im miệng. Bỗng nhiên, ở bên phía tay mặt của tôi, ngay gần sát bên tôi, một con ếch lên tiếng kêu to. Tôi giật nảy mình; nó lại im miệng; tôi không còn nghe thêm tiếng gì khác; thế là tôi quyết định đốt thuốc lên và hút cho tinh thần bớt căng thẳng. Tôi là một tay hút thuốc hạng nặng ai cũng biết tiếng, vậy mà tôi không hút được; mới hít làn thứ hai là tôi thấy buồn nôn, tôi đành thôi. Tôi bèn hát i i khe khẽ, nhưng giọng hát của tôi nghe sao thấy mà thảm hại: Tôi đành nằm dài xuống đáy con thuyền và đưa mắt nhìn bầu trời.

Tôi nằm yên một lúc lâu, nhưng rồi những chuyển động nhẹ của con thuyền làm cho tôi hốt hoảng. Tôi có cảm tưởng là nó chồm sang bên này rồi sang bên kia bờ con sông; rồi tôi lại tưởng có một vật thể gì hay một sức mạnh vô hình từ từ kéo con thuyền xuống dưới nước, rồi sau đó nhấc nó lên cao, để rồi thả ra cho nó rớt xuống. Tôi bị lắc như thể đang ở giữa một cơn bão tố; tôi nghe thấy những tiếng động xung quanh tôi: tôi phóng người đứng dậy, nước sông lung linh ánh sáng, mọi sự lại yên lặng.

Tôi nhận thức rằng tinh thần tôi đã bị giao động một chút và tôi quyết định mang thuyền đi nơi khác. Tôi kéo sợi dây xích lên, con thuyền chuyển động, nhưng rồi tôi thấy xích bị vướng; tôi kéo mạnh hơn, mỏ neo không chịu xuất hiện: nó đã móc vào một vật gì đó ở nơi đáy sông và tôi không lôi được nó lên. Tôi lại tiếp tục kéo thêm, nhưng vô ích. Tôi bèn dùng những cây chèo để quay con thuyền và đưa nó về phía thượng nguồn hầu di chuyển vị trí của cái mỏ neo. Nhưng vẫn không được, nó vẫn kẹt chặt nơi đó; Tôi phát cáu, lắc mạnh sợi dây xích như lên cơn điên. Tôi đã không thể nghĩ tới chuyện chặt sợi dây xích hay gỡ nó ra khỏi con thuyền bởi vì nó rất to mà lại bị đóng đinh chặt vào một miếng gỗ lớn hơn cả tay tôi. Nhưng vì trời vẫn còn rất đẹp nên tôi nghĩ chắc chắn không bao lâu nữa tôi sẽ gặp một người đi câu cá và sẽ được giải cứu.

Sau chuyện xui xẻo đó, tôi đã bình tĩnh lại; tôi ngồi yên và đã có thể hút cái ống vố của tôi. Tôi có một chai rhum, tôi bèn uống hai ba ly và nghĩ đến hoàn cảnh của tôi, tôi đã phát cười. Trời nóng lấm thành thử nói cho cùng ra tôi có thể ngủ qua đêm ngoài trời mà không sao cả. Bỗng nhiên có một tiếng gõ nhẹ vào con thuyền của tôi. Tôi giật nảy mình, mồ hôi lạnh làm cho tôi tê cứng từ đầu tới chân. Tiếng động đó có lẽ chỉ do một mảnh gỗ giòng nước lôi cuốn đập vào vỏ thuyền, nhưng thế cũng đủ làm cho tôi sợ. Tôi lại bị một cơn căng thẳng thần kinh. Tôi nắm sợi xích và đứng lên cố gắng kéo. Chiếc mỏ neo vẫn không chịu buông. Quá mệt, tôi ngồi xuống.

Trong khi đó một cơn sương mù dày đặc bắt đầu bao phủ và lơ lửng ngay sát mặt nước, thành thử khi đứng lên tôi chẳng còn thấy con sông nữa, chân tôi cũng không còn thấy, cả con thuyền của tôi cũng không luôn. Thế nhưng tôi còn thấy được chóp đỉnh của những cây lau sậy và xa hơn vùng đồng bằng thấy lơ mờ dưới ánh trăng với những đốm đen chạy lên trời do những khóm cây bạch dương Ý tạo nên. Tôi như bị bao phủ tới tận nửa người trong một lớp bông gòn màu trắng khác thường, và trong đầu tôi hiện ra những ảo tưởng kỳ quái. Tôi có cảm tưởng như là có ai đó đang leo lên thuyền của tôi, con thuyền mà mắt tôi không còn thấy rõ, và con sông che lấp bởi làn sương mù dày đặc đang đầy những quái vật bơi lội xung quanh tôi. Tôi thấy khó chịu vô cùng, hai thái dương như bị đè nén, tim tôi đập mạnh đến độ làm tôi ngộp thở. Mất hết cả trí khôn, tôi tính bơi trốn đi nhưng rồi ý tưởng đó làm cho tôi run lên vì sợ hãi. Tôi tự thấy tôi lạc, bơi vô định trong đám sương mù dày đặc, vầy vùng trong trong đám cỏ và sậy mà tôi không sao ra khỏi được, hỏn hển vì sợ hãi, không thấy bờ sông đâu hết, không tìm lại được con thuyền của tôi và tôi có cảm tưởng có ai kéo chân tôi xuống đáy làn nước đen ngòm này. Quả nhiên, tôi phải bơi trở lên giòng sông khoảng hơn năm trăm thước thì mới có thể tìm được một chỗ không có cỏ và song, và có thể đứng được, nhưng chín phần mười là tôi không thể có cơ may đi đúng hướng trong lớp sương mù này và sẽ chết đuối, dù cho tôi có là một tay bơi lội cừ khôi đến đâu. Tôi cố gắng suy luận. Tôi tự thấy tôi có đủ nghị lực để không sợ hãi, nhưng trong tôi ngoài

ngộ lực ra tôi còn có một cái gì khác nữa, và cái gì khác đó lại sợ. Tôi tự hỏi tôi sợ cái gì; con người can đảm trong tôi chế cười con người hèn nhát, và chưa bao giờ cho tới ngày hôm đó tôi đã hiểu rõ sự đối nghịch giữa hai con người trong chúng ta, một con người muốn nhưng con người kia thì lại không muốn, và mỗi người thay phiên nhau, người này thắng được người kia.

Cơn sợ hãi vô lý và không giải thích được càng ngày càng lớn và trở nên khủng khiếp. Tôi đứng yên, hai mắt trừng trừng, tai vểnh lên chờ đợi. Chờ đợi cái gì? Tôi cũng chẳng biết cái gì, nhưng chắc đó phải là một cái gì đó rùng rợn. Tôi nghĩ nếu một con cá biết chuyện tôi đang sợ mà nhảy lên khỏi mặt nước - như cá thường nhảy thôi - thì chỉ cần thế là tôi sẽ ngã ngay xuống chết giắc. Tuy nhiên, bằng một cố gắng mãnh liệt, tôi đã lấy lại được lý trí mà tôi đã để mất. Tôi lại cầm chai rượu rum của tôi uống ừng ực. Sau đó một ý kiến nảy ra trong đầu tôi, tôi bắt đầu kêu to, kêu hết sức, vừa kêu vừa quay người lần lượt về bốn hướng trời mà kêu. Khi cổ họng tôi hầu như đã tê liệt, tôi vểnh tai lên nghe. Một con chó chu lên nơi rất xa. Tôi tu thêm vài ngụm rượu rồi nằm dài xuống đáy thuyền.

Tôi nằm như thế chừng như một tiếng đồng hồ, có thể là hai tiếng, không ngủ, hai mắt trừng mở, với những chuyện kinh hãi bao quanh tôi. Tôi không dám đứng dậy mặc dù tôi muốn khủng khiếp; tôi chần chờ từ phút này tới phút khác. Tôi tự nói, "*Thôi, đứng dậy đi!*" nhưng tôi lại sợ làm bất cứ một cử động gì. Cuối cùng tôi hết sức thận trọng đứng dậy, như thể sự sống chết của tôi là tùy theo tôi có gây ra một tiếng động nào hay không, và tôi nhìn ra bên ngoài con thuyền.

Một quang cảnh thần tiên nhất, lạ lùng nhất có thể thấy trên đời, đã làm chóa mắt tôi. Đó là một trong những cảnh ma quái của thế giới thần tiên, một trong những cảnh giả tưởng mà những kẻ đi thật xa về kể lại chúng ta nghe mà không tin được. Lớp sương mù, hai giờ trước đây bay bổng trên con sông, giờ đây đã dần dần kéo đi và tụ lại nơi hai bên bờ. Để cho lòng sông giờ đây thoáng, sương mù đã tụ thành một ngọn đồi dài cao sáu bảy thước chói chan ánh trăng lộng lẫy như những bãi tuyết nơi hai bờ sông, thành thử chỉ còn thấy con sông phủ một lớp lửa giữa hai hòn núi trắng. Và phía cao trên đầu tôi, mặt trăng tròn đầy đặn và to lớn tỏa ánh sáng giữa một bầu trời xanh nhạt và trắng muốt như sữa.

Tất cả những sinh vật trong nước đã thức dậy; những con ếch kêu lên dữ dội trong khi, cứ thỉnh thoảng. Khi thì từ bên phải, khi thì từ bên trái, tôi nghe thấy tiếng kêu ngắn, buồn nản, vang như tiếng kèn đồng, của những con cóc nhìn sao trên trời mà kêu lên. Có điều lạ lùng là tôi hết con sợ; tôi đang ở trong một khung cảnh quá bất thường đến độ những gì khác lạ nhất cũng không thể làm cho tôi ngạc nhiên được.

Sự thể này xảy ra bao lâu, tôi cũng không biết bởi vì cuối cùng tôi đã ngủ thiếp đi. Khi tôi mở mắt tỉnh dậy thì mặt trăng đã lặn, bầu trời đầy những mây. Nước sông vỗ vào bờ phát ra những tiếng âm thanh sâu thẳm, gió thì thổi, trời thì lạnh, bóng tối thì đen kịt. Tôi uống nốt chỗ rượu còn lại, sau đó tôi lạnh run ngồi nghe tiếng sột soạt của những cây sậy và tiếng động ghê sợ phát ra từ giòng sông. Tôi cố gắng nhìn nhưng không thấy con thuyền của tôi, cả đôi bàn tay tôi nữa, mặc dù tôi đưa chúng lên tới tận gần mắt, tôi cũng không thấy. Tuy nhiên từ từ bóng đen dày đặc bớt đi. Bỗng nhiên tôi có cảm giác như có một bóng người lướt tới gần; tôi kêu lên một tiếng, một giọng nói đáp lại, đó là một dân đi câu cá. Tôi kêu hấn, hấn tới và tôi kể cho hấn nghe câu chuyện không may của tôi. Hấn đậu sạt chiếc thuyền bên con thuyền của tôi và hai đứa chúng tôi kéo sợi dây xích. Chiếc mỏ neo vẫn không nhúc nhích.

Sáng tới một ngày u buồn, sấm rẹt, mưa, lãnh lẽo, một trong những ngày mang tới cho mình những nỗi buồn và bất hạnh. Tôi thấy một con thuyền khác đi tới, chúng tôi kêu gọi. Người đàn ông lái thuyền góp sức cùng chúng tôi kéo, thế là từ từ chiếc mỏ neo bung ra. Nó được kéo lên chậm chạp vì có một vật rất nặng móc vào nó. Cuối cùng, chúng tôi thấy một khối đen, chúng tôi kéo đưa nó lên trên con thuyền của tôi: Đó là xác chết của một bà già có cột một tảng đá lớn vào cổ.

Bản gốc Tiếng Pháp:

SUR L'EAU

Guy de Maupassant

J'avais loué, l'été dernier, une petite maison de campagne au bord de la Seine, à plusieurs lieues de Paris, et j'allais y coucher tous les soirs. Je fis, au bout de quelques jours, la connaissance d'un de mes voisins, un homme de trente à quarante ans, qui était bien le type le plus curieux que j'eusse jamais vu. C'était un vieux canotier, mais un canotier enragé, toujours près de l'eau, toujours sur l'eau, toujours dans l'eau. Il devait être né dans un canot, et il mourra bien certainement dans le canotage final.

Un soir que nous nous promenions au bord de la Seine, je lui demandai de me raconter quelques anecdotes de sa vie nautique. Voilà immédiatement mon bonhomme qui s'anime, se transfigure, devient éloquent, presque poète. Il avait dans le cœur une grande passion, une passion dévorante, irrésistible : la rivière.

— Ah ! me dit-il, combien j'ai de souvenirs sur cette rivière que vous voyez couler là près de nous ! Vous autres, habitants des rues, vous ne savez pas ce qu'est la rivière. Mais écoutez un pêcheur prononcer ce mot. Pour lui, c'est la chose mystérieuse, profonde, inconnue, le pays des mirages et des fantasmagories, où l'on voit, la nuit, des choses qui ne sont pas, où l'on entend des bruits que l'on ne connaît point, où l'on tremble sans savoir pourquoi, comme en traversant un cimetière : et c'est en effet le plus sinistre des cimetières, celui où l'on n'a point de tombeau.

La terre est bornée pour le pêcheur, et dans l'ombre, quand il n'y a pas de lune, la rivière est illimitée. Un marin n'éprouve point la même chose pour la mer. Elle est souvent dure et méchante c'est vrai, mais elle crie, elle hurle, elle est loyale, la grande mer ; tandis que la rivière est silencieuse et perfide. Elle ne gronde pas, elle coule toujours sans bruit, et ce mouvement éternel de l'eau qui coule est plus effrayant pour moi que les hautes vagues de l'Océan.

Des rêveurs prétendent que la mer cache dans son sein d'immenses pays bleuâtres, où les noyés roulent parmi les grands poissons, au milieu d'étranges forêts et dans des grottes de cristal. La rivière n'a que des profondeurs noires où l'on pourrit dans la vase. Elle est belle pourtant quand elle brille au soleil levant et qu'elle clapote doucement entre ses berges couvertes de roseaux qui murmurent.

Le poète a dit en parlant de l'Océan :

Ô flots, que vous savez de lugubres histoires !
Flots profonds, redoutés des mères à genoux,
Vous vous les racontez en montant les marées
Et c'est ce qui vous fait ces voix désespérées
Que vous avez, le soir, quand vous venez vers nous.

Eh bien, je crois que les histoires chuchotées par les roseaux minces avec leurs petites voix si douces doivent être encore plus sinistres que les drames lugubres racontés par les hurlements des vagues. Mais puisque vous me demandez quelques-uns de mes souvenirs, je vais vous dire une singulière aventure qui m'est arrivée ici, il y a une dizaine d'années.

J'habitais, comme aujourd'hui, la maison de la mère Lafon, et un de mes meilleurs camarades, Louis Bernet, qui a maintenant renoncé au canotage, à ses pompes et à son débrillé pour entrer au Conseil d'État, était installé au village de C..., deux lieues plus bas. Nous dînions tous les jours ensemble, tantôt chez lui, tantôt chez moi. Un soir, comme je revenais tout seul et assez fatigué, traînant péniblement mon gros bateau, un océan de douze pieds, dont je me servais toujours la nuit, je m'arrêtai quelques secondes pour reprendre haleine auprès de la pointe des roseaux, là-bas, deux cents mètres environ avant le pont du chemin de fer. Il faisait un temps magnifique ; la lune resplendissait, le fleuve brillait, l'air était calme et doux. Cette tranquillité me tenta ; je me dis qu'il ferait bien bon fumer une pipe en cet endroit. L'action suivit la pensée ; je saisis mon ancre et la jetai dans la rivière.

Le canot, qui redescendait avec le courant, fila sa chaîne jusqu'au bout, puis s'arrêta ; et je m'assis à l'arrière sur ma peau de mouton, aussi commodément qu'il me fut possible. On n'entendait rien, rien : parfois seulement, je croyais saisir un petit clapotement presque insensible de l'eau contre la rive, et j'apercevais des groupes de roseaux plus élevés qui prenaient des figures surprenantes et semblaient par moments s'agiter.

Le fleuve était parfaitement tranquille, mais je me sentis ému par le silence extraordinaire qui m'entourait. Toutes les bêtes, grenouilles et crapauds, ces chanteurs nocturnes des marécages, se taisaient. Soudain, à ma droite, contre moi, une grenouille coassa. Je tressaillis : elle se tut ; je n'entendis plus rien, et je résolus de fumer un peu pour me distraire. Cependant, quoique je fusse un culotteur de pipes renommé, je ne pus pas ; dès la seconde bouffée, le cœur me tourna et je cessai. Je me mis à chantonner ; le son de ma voix m'était pénible ; alors, je m'étendis au fond du bateau et je regardai le ciel. Pendant quelque temps, je demeurai tranquille, mais bientôt les légers mouvements de la barque

m'inquiétèrent. Il me sembla qu'elle faisait des embardées gigantesques, touchant tour à tour les deux berges du fleuve ; puis je crus qu'un être ou qu'une force invisible l'attirait doucement au fond de l'eau et la soulevait ensuite pour la laisser retomber. J'étais ballotté comme au milieu d'une tempête ; j'entendis des bruits autour de moi ; je me dressai d'un bond : l'eau brillait, tout était calme.

Je compris que j'avais les nerfs un peu ébranlés et je résolus de m'en aller. Je tirai sur ma chaîne ; le canot se mit en mouvement, puis je sentis une résistance, je tirai plus fort, l'ancre ne vint pas ; elle avait accroché quelque chose au fond de l'eau et je ne pouvais la soulever ; je recommençai à tirer, mais inutilement. Alors, avec mes avirons, je fis tourner mon bateau et je le portai en amont pour changer la position de l'ancre. Ce fut en vain, elle tenait toujours ; je fus pris de colère et je secouai la chaîne rageusement. Rien ne remua. Je m'assis découragé et je me mis à réfléchir sur ma position. Je ne pouvais songer à casser cette chaîne ni à la séparer de l'embarcation, car elle était énorme et rivée à l'avant dans un morceau de bois plus gros que mon bras ; mais comme le temps demeurait fort beau, je pensai que je ne tarderais point, sans doute, à rencontrer quelque pêcheur qui viendrait à mon secours. Ma mésaventure m'avait calmé ; je m'assis et je pus enfin fumer ma pipe. Je possédais une bouteille de rhum, j'en bus deux ou trois verres, et ma situation me fit rire. Il faisait très chaud, de sorte qu'à la rigueur je pouvais, sans grand mal, passer la nuit à la belle étoile.

Soudain, un petit coup sonna contre mon bordage. Je fis un soubresaut, et une sueur froide me glaça des pieds à la tête. Ce bruit venait sans doute de quelque bout de bois entraîné par le courant, mais cela avait suffi et je me sentis envahi de nouveau par une étrange agitation nerveuse. Je saisis ma chaîne et je me raidis dans un effort désespéré. L'ancre tint bon. Je me rassis épuisé. Cependant, la rivière s'était peu à peu couverte d'un brouillard blanc très épais qui rampait sur l'eau fort bas, de sorte que, en me dressant debout, je ne voyais plus le fleuve, ni mes pieds, ni mon bateau, mais j'apercevais seulement les pointes des roseaux, puis, plus loin, la plaine toute pâle de la lumière de la lune, avec de grandes taches noires qui montaient dans le ciel, formées par des groupes de peupliers d'Italie. J'étais comme enseveli jusqu'à la ceinture dans une nappe de coton d'une blancheur singulière, et il me venait des imaginations fantastiques. Je me figurais qu'on essayait de monter dans ma barque que je ne pouvais plus distinguer, et que la rivière, cachée par ce brouillard opaque, devait être pleine d'être étranges qui nageaient autour de moi. J'éprouvais un malaise horrible, j'avais les tempes serrées, mon cœur battait à m'étouffer ; et, perdant la tête, je pensai à me sauver à la nage ; puis aussitôt cette idée me fit frissonner d'épouvante. Je me vis, perdu, allant à l'aventure dans cette brume épaisse, me débattant au milieu des herbes et des roseaux que je ne pourrais éviter, râlant de peur, ne voyant pas la berge, ne retrouvant plus mon bateau, et il me semblait que je me sentirais tiré par les pieds tout au fond de cette eau noire.

En effet, comme il m'eût fallu remonter le courant au moins pendant cinq cents mètres avant de trouver un point libre d'herbes et de joncs où je pusse prendre pied, il y avait pour moi neuf chances sur dix de ne pouvoir me diriger dans ce brouillard et de me noyer, quelque bon nageur que je fusse. J'essayai de me raisonner. Je me sentais la volonté bien ferme de ne point avoir peur, mais il y avait en moi autre chose que ma volonté, et cette autre chose avait peur. Je me demandai ce que je pouvais redouter ; mon moi brave railla mon moi poltron, et jamais aussi bien que ce jour-là je ne saisis l'opposition des deux êtres qui sont en nous, l'un voulant, l'autre résistant, et chacun l'emportant tour à tour.

Cet effroi bête et inexplicable grandissait toujours et devenait de la terreur. Je demeurais immobile, les yeux ouverts, l'oreille tendue et attendant. Quoi ? Je n'en savais rien, mais ce devait être terrible. Je crois que si un poisson se fût avisé de sauter hors de l'eau, comme cela arrive souvent, il n'en aurait pas fallu davantage pour me faire tomber raide, sans connaissance. Cependant, par un effort violent, je finis par ressaisir à peu près ma raison qui m'échappait. Je pris de nouveau ma bouteille de rhum et je bus à grands traits. Alors une idée me vint et je me mis à crier de toutes mes forces en me tournant successivement vers les quatre points de l'horizon. Lorsque mon gosier fut absolument paralysé, j'écoutai. — Un chien hurlait, très loin. Je bus encore et je m'étendis tout de mon long au fond du bateau. Je restai ainsi peut-être une heure, peut-être deux, sans dormir, les yeux ouverts, avec des cauchemars autour de moi. Je n'osais pas me lever et pourtant je le désirais violemment ; je remettais de minute en minute. Je me disais : « Allons, debout ! » et j'avais peur de faire un mouvement. À la fin, je me soulevai avec des précautions infinies, comme si ma vie eût dépendu du moindre bruit que j'aurais fait, et je regardai par-dessus le bord.

Je fus ébloui par le plus merveilleux, le plus étonnant spectacle qu'il soit possible de voir. C'était une de ces fantasmagories du pays des fées, une de ces visions racontées par les voyageurs qui reviennent de très loin et que nous écoutons sans les croire. Le brouillard qui, deux heures auparavant, flottait sur l'eau, s'était peu à peu retiré et ramassé sur les rives. Laissant le fleuve absolument libre, il avait formé sur chaque berge une colline ininterrompue, haute de six ou sept mètres, qui brillait sous la lune avec l'éclat superbe des neiges. De sorte qu'on ne voyait rien autre chose que cette rivière lamée de feu entre ces deux montagnes blanches ; et là-haut, sur ma tête, s'étalait, pleine et large, une grande lune illuminante au milieu d'un ciel bleuâtre et laiteux.

Toutes les bêtes de l'eau s'étaient réveillées ; les grenouilles coassaient furieusement, tandis que, d'instant en instant, tantôt à droite, tantôt à gauche, j'entendais cette note courte, monotone et triste, que jette aux étoiles la voix cuivrée des crapauds. Chose étrange, je n'avais plus peur ; j'étais au milieu d'un paysage tellement extraordinaire que les singularités les plus fortes n'eussent pu m'étonner.

Combien de temps cela dura-t-il, je n'en sais rien, car j'avais fini par m'assoupir. Quand je rouvris les yeux, la lune était couchée, le ciel plein de nuages. L'eau clapotait lugubrement, le vent soufflait, il faisait froid, l'obscurité était profonde. Je bus ce qui me restait de rhum, puis j'écoutai en grelottant le froissement des roseaux et le bruit sinistre de la rivière. Je cherchai à voir, mais je ne pus distinguer mon bateau, ni mes mains elles-mêmes, que j'approchais de mes yeux. Peu à peu, cependant, l'épaisseur du noir diminua. Soudain je crus sentir qu'une ombre glissait tout près de moi ; je poussai un cri, une voix répondit ; c'était un pêcheur. Je l'appelai, il s'approcha et je lui racontai ma mésaventure. Il mit alors son bateau bord à bord avec le mien, et tous les deux nous tirâmes sur la chaîne. L'ancre ne remua pas. Le jour venait, sombre, gris, pluvieux, glacial, une de ces journées qui vous apportent des tristesses et des malheurs. J'aperçus une autre barque, nous la hélâmes. L'homme qui la montait unit ses efforts aux nôtres ; alors, peu à peu, l'ancre céda. Elle montait, mais doucement, doucement, et chargée d'un poids considérable. Enfin nous aperçûmes une masse noire, et nous la tirâmes à mon bord : C'était le cadavre d'une vieille femme qui avait une grosse pierre au cou.